Gemeente Amsterdam

Aanpak energiearmoede in Noord

Aan	Stadsdeelcommissie Noord
Van	Esther Lagendijk, bestuurder
Datum	Conceptversie 31-01-2022

CONCEPT

Beste leden van de stadsdeelcommissie,

Naar aanleiding van de schriftelijke vragen van Canan Uyar en Lodewijk Bleijerveld over energiearmoede (zie 9 november 2o22 toegestuurde beantwoording; bijlage I), hebben Lodewijk, Canan en ik een gesprek gevoerd over energiearmoede in Noord. In dit gesprek kwamen we o.a. op de vraag wat we als stadsdeel nog aanvullend kunnen doen om de gemeentelijke en landelijke maatregelen om energiearmoede tegen te gaan (nog) beter te laten landen in Noord. Een vraag die ik met deze memo graag verder met u wil verkennen.

In deze memo leest u

- welke inzet er gepleegd wordt om ervoor te zorgen dat Amsterdammers die in financiële nood zitten of dreigen te komen door de energiecrisis worden bereikt met de aanpak energiearmoede,
- wat de situatie in Noord is en
- wat het stadsdeel daarom aanvullend op de stedelijke aanpak organiseert/ wil organiseren.

Ik nodig u uit om met het dagelijks bestuur mee te denken over hoe het stadsdeel ervoor kan zorgen dat de aanpak energiearmoede nog beter landt in Noord en samen te verkennen hoe we de maatregelen dichter bij de bewoners van Noord kunnen brengen.

Energiearmoede

Er is sprake van energiearmoede als huishoudens meer dan 10% van het inkomen kwijt zijn aan de energierekening. Naar schatting[1] kampt 24% van de huishoudens in Noord sinds 1 januari 2023 met energiearmoede (in deze schatting is rekening gehouden met de invoering van het prijsplafond en de stijging van uitkeringen per 1 januari 2023 met 10%). Energiearmoede is een complex probleem met verschillende oorzaken en uiteenlopende gevolgen. Energiearmoede en inkomensarmoede hebben vaak met elkaar te maken, maar vallen niet altijd samen. In feite zijn er drie hoofdoorzaken, namelijk snel stijgende energieprijzen, een slecht energielabel van de woning

[1] https://onderzoek.amsterdam.nl/artikel/prognose-18-van-de-amsterdamse-huishoudens-in-energiearmoede-bij-tarieven-prijsplafond

en een gebrek aan financiële middelen van de bewoners. Energiearmoede leidt tot schrijnende situaties.
In bijlage II vindt u een presentatie van O&S met de kerncijfers rondom energiearmoede in Noord (deze presentatie is ook 9 november meegestuurd bij de beantwoording van de vragen over energiearmoede). Indien gewenst kunnen deze cijfers in een stadsdeelcommissie vergadering worden toegelicht.

Aanpak energiearmoede
In de beantwoording van de vragen over energiearmoede kunt u lezen wat de aanpak energiearmoede inhoudt (zie ook Hulp bij hoge energiekosten - Gemeente Amsterdam voor een kort en actueel overzicht). De aanpak energiearmoede is de eerste stap in het isolatieoffensief. Met het isolatieoffensief wil het college bewoners en woningeigenaren stimuleren en begeleiden om structureel energie te besparen door verduurzaming en verbetering van woningen. Dit offensief is gelanceerd in drie stappen: ten eerste de aanpak energiearmoede, ten tweede het versnellen van het isolatietempo en tot slot het verbeteren van de kennis over de woningvoorraad, in relatie tot de sociaaleconomische kenmerken van bewoners en eigenaren, om gericht te kunnen investeren. In de zomer van 2023 zal het college haar plan presenteren hoe zij de komende jaren structureel op isolatie in gaat zetten. Zowel de aanpak energiearmoede als het isolatieoffensief zijn 24 november 2022 toegelicht in een technische sessie (zie presentatie; bijlage III).

De aanpak energiearmoede bestaat uit 3 delen:
1. Energietoeslag
2. Vangnet voor mensen die in de financiële problemen komen door hoge energierekeningen
3. Hulp bij energie besparen

Per onderdeel zal worden beschreven welke inzet stedelijk wordt gepleegd om het bereik en het gebruik van de maatregelen onder Amsterdammers die ondersteuning nodig hebben te bevorderen. WPI maakt elk kwartaal een infographic. Die voor het 4e kwartaal is nog in de maak. In bijlage IV die voor Q3.

1. Energietoeslag

Gemeente Amsterdam heeft in 2022 de energietoeslag automatisch uitgekeerd aan ruim 75.000 huishoudens (dit zijn huishoudens waarvan bekend is dat zij recht hebben op de energietoeslag doordat zij bijvoorbeeld een uitkering hebben en/of een stadspas met groene stip). Minima die nog geen beroep doen op een gemeentelijke uitkering, zoals de bijstand of minimaregelingen zoals de Stadspas zijn niet bekend bij de gemeente en moeten zelf een aanvraag doen (november 2022 waren er ruim 27.000 aanvragen ingediend[2]). Het aanvragen van energietoeslag voor 2022 was mogelijk tot 16 januari 2023. Ook in 2023 komt er een energietoeslag. Het is nog niet bekend wanneer in 2023 de energietoeslag uitbetaald wordt en wat het bedrag is.

Om de energietoeslag in 2022 bekendheid te geven, zijn stedelijk de volgende communicatiemiddelen ingezet:

[2] Er zijn overigens nog enkele duizenden aanvragen voor 2022 in behandeling. Het team is druk bezig om deze veelal iets complexere aanvragen, met name van zelfstandigen, secuur af te handelen.

CONCEPT

- Pagina: www.amsterdam.nl/energietoeslag. De informatie over de energietoeslag op amsterdam.nl wordt erg goed gevonden. De pagina had veel (unieke) bezoekers en het nieuwsartikel op Amsterdam.nl is 60.000 keer bezocht.
- Mogelijkheid om per e-mail bericht te krijgen zodra het aanvraagformulier online stond
- Folder 'energietoeslag' met informatie in 6 talen (Nederlands, Engels, Frans, Marokkaans, Turks en Spaans). O.a. verspreid via Buurtteams en andere intermediairs[3]
- Item op Amsterdam informeert (AT5)
- Artikel in MUG
- Artikel in Krant Amsterdam (huis-aan-huis verspreid)
- Nieuwsitem op Amsterdam.nl en verspreid via de Facebookpagina van Amsterdam
- Via intermediairs, onder andere via de nieuwsbrief Armoedebestrijding en Schuldhulpverlening en een Q&A pagina die we regelmatig updaten: https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/voor-intermediairs-werk-participatie-en/pak-je-kans/aanvullende-informatie-energietoeslag/
- In november is de vermogenstoets komen te vervallen. Ook inwoners met een laag inkomen, maar hoger vermogen kunnen energietoeslag aanvragen. Ze krijgen een bedrag van € 500,-. Het bedrag voor inwoners met een laag inkomen én een laag vermogen is € 1.800,-
- Buurtteams hebben een specifiek energiespreekuur en informeren zoveel mogelijk andere professionals over de maatregelen die er zijn. Buurtteams kunnen mensen daarnaast op maat helpen, onder andere met het aanvragen van bijzondere bijstand voor hoge energiekosten (zie ook punt 2 'Vangnet via Buurtteam').
- Inzet van flying squad: Flying squad (een groep collega's van de afdeling armoedebestrijding) geeft presentaties over de regelingen die de gemeente Amsterdam heeft voor inwoners met een laag inkomen - waaronder de energietoeslag. Ze doen dit via allerlei organisaties, stichtingen, initiatieven en sleutelfiguren in de stad die contact hebben met de Amsterdammers en Weespers[4]. Ze komen zo in alle buurten van Amsterdam.
- In beschikkingen van de sociale basis worden subsidiepartners ook geattendeerd op minimavoorzieningen en dat zij de Flying Squad kunnen uitnodigen om hun medewerker te informeren over deze voorzieningen of voorlichting te geven bij evenementen en activiteiten.
- Wethouder Moorman heeft op 27 september 2021 besloten dat alle klanten van de Voedselbank (VB) recht krijgen op minimavoorzieningen. Hiervoor is een speciaal aanvraagformulier ontworpen dat via een apart e-mailadres door de buurtteams kan worden ingediend.

Omdat Energiearmoede en Inkomensarmoede vaak met elkaar te maken hebben, is het belangrijk om te benoemen dat de energiearmoede aanpak aanvullend is op de aanpak van armoede en schulden in Amsterdam[5]. Zo biedt de gemeente, onder de noemer Pak-je-kans, verschillende regelingen aan die de bestaanszekerheid van Amsterdammers met een laag inkomen vergroten. Alle regelingen (Pak-je-kans, energietoeslag en energiebesparende regelingen) zijn op één plek te

[3] Intermediairs: professionals en vrijwilligers die in het Sociaal Domein werken en kunnen helpen bij het aanvragen van minimanvoorzieningen.
[4] De Flying Squad kan uitgenodigd worden via: https://www.amsterdam.nl/sociaaldomein/voor-intermediairs-werk-participatie-en/pak-je-kans/nodig-flying-squad-evenement/
[5] https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/volg-beleid/werk-participatie/inkomen/

CONCEPT

vinden[6] en er wordt zoveel mogelijk in samenhang over gecommuniceerd. Naar aanleiding van signalen vanuit de doelgroep en van de organisaties in de gebieden, worden de regelingen voortdurend aangepast.

2. Vangnet via Buurtteam

De stedelijke boodschap is: "Heeft u geldproblemen door hoge energiekosten? Ga langs bij een Buurtteam". De Buurtteams hebben een centrale rol in de aanpak van (energie) armoede[7].Zij hebben een specifiek energiespreekuur en informeren zoveel mogelijk andere professionals over de maatregelen die er zijn.
De Buurtteams kunnen mensen op maat helpen, onder andere met het aanvragen van bijzondere bijstand voor hoge energiekosten.
Sinds de start van de Buurtteams is er hard gewerkt aan de online en offline zichtbaarheid, vindbaarheid en toegankelijkheid van de Buurtteams voor Amsterdammers. Onder andere door het outreachend werken verder te ontwikkelen. Zo werkt het Buurtteam Amsterdam Noord op locatie bij o.a. huisartsen, Huizen van de Wijk, de OBA's en informele initiatieven zoals voedselinitiatieven. Daarnaast is er een vast aanspreekpunt voor alle voedselinitiatieven en de initiatieven afzonderlijk. In 2023 wil Buurtteam Amsterdam Noord onderzoeken of er nog meer mogelijkheden zijn om te werken bij samenwerkingspartners en initiatieven. Ze gaan nog meer de wijk in, zodat buurtbewoners de Buurtteams ook beter leren kennen. Dit door o.a. samen met collega's van de sociale basis op te trekken, op straat een bakkie te doen en aan te sluiten op bestaande activiteiten.
Het Buurtteam Amsterdam Noord heeft voor 2023 meer capaciteit beschikbaar gesteld voor het voeren van energieadviesgesprekken en inloopspreekuren, trainen van energiecoaches en inzetten van extra budgetcoaches. Ook schalen ze op met vroegsignalering (oa Vroeg er Op Af) en gaan ze Amsterdammers in de nazorg fase actief benaderen om te voorkomen dat ze uit de schuldenregeling vallen. Vanuit de stedelijke Buurtteamorganisaties is bovendien de taskforce armoedecrisis ingericht. Die wil helderheid brengen in de kwalitatieve en kwantitatieve signalen, zodat er nog beter inzicht is in wat er speelt en van daaruit geopereerd en bijgesteld kan worden.

3. Hulp bij energie besparen

Vanuit de gemeente Amsterdam zijn er verschillende initiatieven om Amsterdammers met een laag inkomen te helpen bij het besparen van energie, denk aan gratis bespaarproducten en energieadvies aan huis (zie pagina: https://www.amsterdam.nl/werk-inkomen/hulp-bij-laag-inkomen/regelingen-alfabet/energie-besparen/)
Om de mogelijkheden van energie besparen bekend te maken onder Amsterdammers worden stedelijk o.a. de volgende acties uitgevoerd:

- Huis-aan-huis bezoeken:
    - *Huis-aan-huis energieadviezen en uitreiking energiebesparende producten:* In periode februari- oktober 2022 zijn door de stad heen 18.000 huis-aan-huis energieadviezen en energiebesparende producten uitgereikt door Klimaatroute en Energiebox. In deze

[6] https://www.amsterdam.nl/werk-inkomen/hulp-bij-laag-inkomen/regelingen-alfabet/
[7] https://www.buurtteamamsterdam.nl/energiecrisis/

CONCEPT

periode zijn ook huishoudens in Vogelbuurt-IJplein en Volewijck bezocht. Helaas werden hierbij producten nog niet geïnstalleerd.

- *Buurtgerichte aanpak van Energiebespaarservice:* In de periode november 2022 - mei 2023 worden door de stad heen met een buurtgerichte aanpak 24.000 huis-aan-huis bezoeken afgelegd door de Energiebespaarservice (Winst uit je woning)[8]. In een kick-off bijeenkomst wordt samen met professionals en sleutelfiguren in de buurt besloten hoe een buurt/wijk het beste benaderd kan worden. Bewoners kunnen een afspraak maken met de Energiebespaarservice, maar de Energiebespaarservise gaat ook van deur tot deur. Tijdens de huisbezoeken wordt nu naast het energieadvies ook aangeboden om energiebesparende producten te installeren en kleine woningverbeteringen uit te voeren (deze toevoeging is gedaan op basis van lessen van de vorige periode). Als bewoners tijdens de huisbezoeken aangeven moeite te hebben om rond te komen, wordt er ook informatie gedeeld over de Pak-je-kansvoorzieningen en de energietoeslag. In Noord zijn/worden in ieder geval de volgende buurten bezocht: Tuindorp Oostzaan-Oost, Tuindorp Oostzaan-Oost, Banne-Zuidwest (Klipperbuurt), Molenwijk, Banne-Noordwest, Banne-Noordoost, Banne Zuidoost, De Kleine Wereld, Buikslotermeerplein, Werengouw Zuid, Werengouw Midden en Markengouw Zuid. Deze buurten zijn geselecteerd aan de hand van data-analyse.

- Via mailingen en social media van de Stadspas zijn de volgende acties meegenomen: cadeaubon, energiecoaching van WOON en de korting op een energiezuinige wasmachine of koelkast.
- Digitale Nieuwsbrief amsterdam.nl en social media (en ook stadsdelen verspreiden dit via hun kanalen)
- Folder, o.a. via Buurtteams en met de automatische toekenning van de energietoeslag in het voorjaar is de folder meegestuurd naar ca 75.000 huishoudens
- Artikelen in MUG
- Via intermediairs, onder andere via de nieuwsbrief Armoedebestrijding en Schuldhulpverlening
- Flying squad
- Item op Amsterdam informeert over de Energiebespaarservice (januari 2023).

Situatie in Noord: hoog percentage energiearmoede, maar ook hoog percentage bereik minimahuishoudens

De energiearmoede het grootst in Zuidoost (27%), gevolgd door Noord (24%) en Nieuw-West (21%) (zie bijlage II). In Zuidoost zorgt vooral het hoge aandeel lage inkomens voor energiearmoede, want de energielasten liggen er rond het stedelijk gemiddelde. In Noord en Nieuw-West zijn minder lage inkomens dan in Zuidoost, maar is de energierekening gemiddeld wel hoger. Dit hangt samen met het feit dat hier meer eengezinswoningen en grotere huishoudens zijn. Bovendien zijn er in Noord relatief veel woningen met energielabel E t/m G. Dat betekent dat energiearmoede in Noord vooral onder lage inkomens voorkomt, maar in toenemende mate ook onder andere inkomensgroepen.

[8] https://energiebespaardienst.nl/amsterdam

CONCEPT

Positief is dat, met een bereikpercentage van 77%, minimahuishoudens in Noord het best worden bereikt ten opzichte van de rest van Amsterdam (gemiddeld 74%). (zie bijlage V voor het bereik minimavoorzieningen in Noord op buurtniveau). Eenoudergezinnen en huishoudens met bijstand als belangrijkste inkomensbron worden het best bereikt (waarschijnlijk gaat het hier deels om dezelfde groep). Onder huishoudens met inkomen uit werk is het bereik veel lager dan gemiddeld. Met name zelfstandigen maken weinig gebruik van minimavoorzieningen. Verwacht wordt dat de andere inkomensgroepen waar energiearmoede in voorkomt ook met name bestaan uit huishoudens met inkomen uit werk. Het bereik van huishoudens met inkomen uit werk vraagt dus extra aandacht.

Huishoudens met inkomen uit werk zijn niet de enige huishoudens extra aandacht vragen. Hoewel het bereik van minimahuishoudens relatief gezien hoog is, vinden helaas nog niet alle (kwetsbare) bewoners van Noord de weg naar het bestaande ondersteuningsaanbod (voorzieningen en regelingen). Noordelingen die de ondersteuning het hardst nodig hebben, worden niet altijd bereikt. Zo hebben in Noord veel bewoners weinig vertrouwen in de gemeente en andere (overheids)instanties. Daarnaast is er in Noord meer dan gemiddeld in Amsterdam sprake van lichtverstandelijke beperkingen, taalachterstand, laaggeletterdheid en lage digitale vaardigheden. Er heerst helaas bovendien nog steeds een taboe op armoede en door schaamte laten de mensen die het betreft zich niet zien.

Voorstel aanvullend plan ter verbetering bereik aanpak energiearmoede in Noord
Hoewel het bereik in Noord al goed is, wil het dagelijks bestuur het liefst alle Noordelingen die (financiële) ondersteuning kunnen gebruiken bereiken. Daarnaast wil het dagelijks bestuur voorkomen dat voor elk deelprobleem een aparte oplossing komt en het voor Noordelingen niet meer bij te houden is waar zij ondersteuning voor kunnen krijgen. Daarom is een integrale buurtgerichte aanpak essentieel. We zien ook dat dit goed werkt bij de buurtgerichte aanpak rondom de huis-aan-huis bezoeken van de Energiebespaarservice, waarbij samen met professionals en sleutelfiguren in de buurt besloten hoe een buurt/wijk het beste benaderd kan worden en de krachten worden gebonden (zie bovenstaand).

De basis van het aanvullende plan ter verbetering van het bereik van de energiearmoede aanpak in Noord ligt met name in het maken van lokale verbindingen en het aangrijpen van kansen. Gezien de urgentie is het stadsdeel hiermee deels al begonnen, maar dit willen we waar mogelijk intensiveren. Een aantal concrete voorbeelden:

- We zijn in Noord gestart met het netwerk Moedige Dialoog Amsterdam. Dit is een samenwerking tussen private en overheidspartijen (in het kernteam zitten o.a. de gemeente, het BovenIJ ziekenhuis, de Rabobank en de Sociale Maatschap). Het doel van Moedige Dialoog Amsterdam is geldzorgen bespreekbaar maken bij werkgevers. Werkgevers leren en (elkaar) laten inspireren welke manieren er zijn om geldzorgen bespreekbaar te maken en werknemers met geldproblemen te ondersteunen. Het netwerk van de Moedige Dialoog kan er aan bijdragen dat huishoudens met inkomen uit werk beter worden bereikt.
- Gezien de centrale rol van Buurtteams in de aanpak van (energie)armoede, is het belangrijk dat het Buurtteam goed vindbaar, zichtbaar en laagdrempelig toegankelijk is. Zoals gezegd werkt het Buurtteam Amsterdam Noord daarom al op locatie bij o.a. huisartsen, Huizen van

CONCEPT

de Wijk, de OBA's en informele initiatieven zoals voedselinitiatieven. Het Buurtteam trekt daarmee gezamenlijk op met andere (informele) initiatieven in het bereik van de doelgroep.
- Formulieren Café/Grip op je Geld spreekuren: verspreid over Noord zijn er financiële spreekuren waar bewoners gratis geholpen worden met vragen over geldzaken. Zo helpen in het Formulieren Café studenten van Academie van de Stad buurtbewoners bij hun administratieve en financiële zaken en bij aanvragen van bijvoorbeeld de energietoeslag. Het Formulieren Café is een samenwerkingsproject van woningcorporatie Ymere, Academie van de Stad, Buurtteam Amsterdam Noord en Stichting Doras.
- Vanuit Ontwikkelbuurten en in het kader van Amsterdam Schuldenvrij is in de Vogelbuurt-IJplein in 2020 gestart met een buurtgerichte aanpak schulden en armoede: de Armen Ineen. De kern van deze aanpak is doen wat de Noorderling met schulden en/of in armoede aangeeft nodig te hebben. De behoefte is sturend, niet de problematiek die zij ervaren. Vanuit de Armen Ineen wordt een community van buurtbewoners opgebouwd die een brugfunctie vervullen tussen bewoners en de meer formele zorg, zoals het Buurtteam. De Armen Ineen is dus meer dan een aanpak van schulden en armoedeproblematiek; de aanpak beoogt tevens de onderlinge verbondenheid te stimuleren door het creëren van een community. Rondom energiearmoede werd geconstateerd dat er veel initiatieven in de wijk actief waren die hetzelfde leken te doen, dus vanuit Armen Ineen hebben we de partijen bijeen kunnen brengen en kunnen zorgen voor een inloop Energie Markt. Ook hebben we de partijen aan elkaar verbonden om af te stemmen wie elkaar kunnen helpen.
- We onderzoeken samen met stadsdeel Nieuw-West of er een elektrische loketbus aangeschaft kan worden. Deze loketbus zal worden bestuurd door mensen met afstand tot de arbeidsmarkt (uitkeringsgerechtigde bekend via WPI). Met deze loketbus wil het stadsdeel de buurten ingaan en bewoners informeren over de minimavoorzieningen en diverse maatregelen en mogelijkheden om te verduurzamen.
- We proberen vanuit het stadsdeel zoveel mogelijk aan te sluiten bij en informatie te delen binnen bestaande netwerkstructuren, zoals o.a. het meidennetwerk, vrouwennetwerk, wijkoverleg scholen (en hun nieuwsbrief), het taalnetwerk, VEBAN, banenmarkten en het gebedshuizenoverleg. Dit wordt geïntensiveerd.
- Tot slot, willen we vanuit het stadsdeel stimuleren dat er op ook op diverse evenementen een energiecoach of medewerker van de flying squad aanwezig is. Zo zal er bijvoorbeeld bij een aantal voorstellingen van "Snikheet" van Parels voor de Zwijnen een energiecoach of professional van de flying squad aanwezig zijn.

Vraag aan de stadsdeelcommissie
Zoals gezegd in de inleiding nodig ik u uit om met het dagelijks bestuur mee te denken over hoe het stadsdeel ervoor kan zorgen dat de aanpak energiearmoede nog beter landt in Noord en om samen te verkennen hoe we de maatregelen dichter bij de bewoners van Noord kunnen brengen. Zo ben ik benieuwd naar:
- Wat is uw visie op het bereik van de energiearmoede aanpak in Noord?
- Wat kunt u vanuit uw rol als stadsdeelcommissielid betekenen?
- Kunt u zich vinden in de voorgestelde plan van het stadsdeel?
- Zijn er netwerken, bijeenkomsten of evenementen waarbij u aansluit en waarbij de flying squad of een energiecoach uitgenodigd kan worden?

CONCEPT

- Waar ziet u nog kansen? Bijvoorbeeld om de bestaande inzet beter te laten landen of initiatieven aan elkaar te verbinden?

Ik hoop hier spoedig met u over in gesprek te kunnen!

Met vriendelijke groet,

Esther Lagendijk

CONCEPT